

11. Treloar L.L., Disability, Spiritual Beliefs and the Church: The Experience of Adults with Disabilities and Family Members. „Journal of Advanced Nursing” 40 (5)2002, s. 594–603.
12. Treloar L.L., Spiritual Beliefs, Response to Disability, and the Church-Part 2, „Journal of Religion, Disability & Health” (4)2000, nr 1, s. 5–31.
13. Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej, Toruń 2011.
14. Zarządzenia Posynodalne Biskupa Kieleckiego, Kielce 2002.
15. Zarządzenia Posynodalne Biskupa Łomżyńskiego, Łomża 2011.
16. <http://wsd.kielce.pl/dzialalnosc-alumnow/kolo-milosierdzia/dom-dla-niepelnospprawnych/>
17. <http://seminarium-krakow.pl/category/aktualnosci/zyciecodzienne/duszpasterstwa/#access>
18. <http://www.wsd.tarnow.pl/grupy-i-zespoły/55-klerycki-zespol-caritas>
19. <https://seminarium.my.wiara.pl/2018/07/03/Grupy-charytatywne>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Аханова Алла Володимирівна
Викладач психології Комунального закладу
вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
ел.адреса: ahanova0709@gmail.com

Зі вступом дитини до школи змінюється її соціальна ситуація розвитку. Зі школою пов'язаний перехід до нового способу життя, нове становище в суспільстві, нові умови діяльності і спілкування. Дозвілля змінюється обов'язковими справами, які вимагають відповідальності – дитина повинна ходити до школи, виконувати вимоги програми, робити на уроці те, чого вимагає вчитель, дотримуватися шкільного режиму, шкільних правил поведінки, добре засвоювати навчальний матеріал [1,12–24].

Із новими обов'язками школяр здобуває і нові права, може претендувати на серйозне ставлення дорослих до своєї навчальної праці; має право на власне робоче місце, відповідні умови для занять (зручний час, тишу), відпочинок, дозвілля. Позитивна оцінка його навчальної праці пов'язана зі схваленням і повагою тих, хто його оточує.

В оточенні дитини провідну роль відіграє новий дорослий – вчитель. Стосунки з ним розгортаються інакше, ніж із вихователем, який здебільшого виконував функції, подібні до материнських (безпосередні, довірливі). З вихователем можна було сперечатися, доводити свою правоту, наполягати на своїй думці, нерідко апелюючи до думки батьків: «А мені мама сказала...». Дошкільнику вибачали пустощі та вередування. Дорослі, навіть сердячись, швидко забували про це, почувши від нього: «Я більше не буду». В оцінюванні діяльності дошкільника дорослі частіше звертали увагу на позитивне, коли щось у нього не виходило, хвалили за старання. Оцінка вчителя не виражає його суб'єктивного особистого ставлення, а засвідчує об'єктивну міру значущості знань учня і виконання ним навчальних завдань [2].

Зміни взаємин дитини з однолітками пов'язані з колективним характером навчання. У стосунках з іншими дітьми на передній план виходить навчання, засноване на спільній відповідальності, залишаючи позаду ігрову діяльність. Успіхи у навчанні стають головним критерієм взаємного оцінювання однолітків, визначають їхнє становище у класі. Навчальна діяльність є обов'язковою для всіх, підпорядковується регламенту, правилам, які дитина повинна виконувати [4].

Зі вступом до школи змінюється і ставлення дорослих до дитини, яка порівняно з дошкільником має більше самостійності. Вона повинна сама розподіляти час, дотримуватися режиму, не забувати про свої обов'язки, вчасно і якісно виконувати домашні завдання. Основні зміни у цей період відбуваються у *внутрішній позиції дитини* - психологічному відображенні

об'єктивної системи її взаємин з оточенням. Внутрішня позиція багатьох старших дошкільників свідчить про їхню готовність до соціальної позиції школяра. Вона є своєрідною системою потреб, пов'язаних з навчанням, як з новою, серйозною, справжньою, суспільно значущою діяльністю, що втілює у собі новий для дитини суспільно значущий спосіб життя [2, 4–5].

Становлення внутрішньої позиції школяра відбувається у два етапи. На першому з'являється позитивне ставлення до школи, але спрямування на зміст навчальної діяльності відсутнє. Дитина орієнтується лише на зовнішній, формальний бік, вона хоче піти до школи, зберігаючи при цьому дошкільний спосіб життя. На наступному етапі виникає орієнтація на соціальну, однак не на навчальну діяльність. Остаточо сформована позиція школяра поєднує орієнтацію на соціальні і на власне навчальні моменти шкільного життя.

Отже, соціальна ситуація дитини залежить від рівня задоволення соціальних потреб школяра, які реалізуються в межах взаємодії «вчитель–учень» і «учень–учень». Це об'єктивне становище дитини суб'єктивно й адекватно чи менш адекватно проявляється в настрої домінуючих переживань, емоційному ставленні до школи і до навчального процесу.

П.М. Якобсон зазначає, що школа для молодшого школяра спричиняє дуже багато нових видів переживань, яких не було в дошкільному віці. Це, зокрема, переживання пов'язані з перебуванням в учнівській групі, спілкування з ровесниками, учителем, оцінка якого, похвала чи зауваження, є дуже значущими для учня в такий період [4, 14-30].

Перші згадки про певний тип взаємовідносин, які складаються між дітьми у класі можна помітити ще у літературі XIX століття. Вже Л.М. Толстой писав про таке явище як «дух школи». Тепер це соціально-психологічний клімат, атмосфера в середині дитячого колективу та осередку.

Проблема взаємних впливів дітей один на одного знаходить відображення і в роботах інших визначних педагогів початку XX століття.

Цікаво, що найрозповсюдженішою проблемою на той час було питання лідерствата.

Одним з педагогів, що розглядали проблему вивчення дитячих колективів та їх взаєностосунків був Г. Фортунатов. Автор зробив перші спроби дати диференціацію членам колективу за ознаками особливостей поведінки та деяких характерних якостей. Ці особливості учнів мають великий вплив на формування процесів внутрішньо - колективного спілкування [3].

Діти розподіляються на наступні групи:

- 1) вожаки та організатори, що мають тверду цілеспрямованість;
- 2) активісти, що володіють особистою ініціативою при необов'язковій твердості їх характеру;
- 3) виконувачі;
- 4) одиначки, що живуть своїм окремим життям;
- 5) бунтарі, які вступають у боротьбу проти вожаків, проти встановлених правил поведінки;
- 6) затравлені члени колективу.

Ці групи учнів, взаємодіючи між собою активно формують стиль та особливості спілкування у колективі.

Не дивлячись на абстрактність суті комунікативної функції колективу дітей, вітчизняні педагоги присвячують безліч творів та праць роз'ясненню цього питання, адже воно має чималий вплив та вагу на ефективність навчально-виховного процесу [4].

Вивчення взаєностосунків у шкільній групі, проведене в руслі соціометрії, показало, що між дітьми існують складні відносини, які несуть на собі відбиток реальних соціальних впливів, що існують і у дорослому світі. Декілька досліджень дитячих колективів виявили певні фактори, які, як вважають їх автори, пов'язані з утворенням малих груп. Морено відмічав, що діти молодшого шкільного віку утворюють доволі стабільні колективи, і що

членам цих груп надається певний статус, а також по відношенні престижу, розумового розвитку й сімейного достатку членів колективу.

В останні роки інтерес до вивчення взаємовідносин у групі школярів посилюється. Це пов'язано і з тим, що в умовах нашої виховної системи школи стають закладами якісного виховання. Одним з головних факторів розвитку суспільного виховання дітей, – пише А.П. Усова, – дитина виступає перед нами головним чином як особистість, що живе своїм життям, як член маленького дитячого суспільства з його інтересами, потребами, зв'язками, що завойовує якесь місце у цьому суспільстві [5].

Спілкування з близьким товаришем, – підсумовує Т.В. Драгунова, – виділяється в абсолютно особливу діяльність. Вона існує як самостійна діяльність, яка може бути названа діяльністю спілкування. Предметом цієї діяльності є інша людина – товариш-одноліток як людина. Ця діяльність існує з одного боку, у вигляді вчинків школярів по відношенню один до одного [5].

Список інформаційних джерел

1. Буєва Л. П. Особистість і середовище. *Дитина у системі колективних відносин*. Київ. 2000. 56с.
2. Прихожан А. Пізнавальна активність. *Шкільний психолог*. 2013. №43. С.4-5.
3. Скрипченко О. В., Лисянська Т. М., Скрипченко Л. О. Довідник з педагогіки і психології. Навчальний посібник для викладачів, аспірантів та студентів педагогічних навчальних закладів. Київ, 2010. 93 с.
4. Міжособистісна взаємодія. Особливості взаємодії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1534122039128/psihologiya/mizhosobistisna_vzayemodiya
5. Кручек В. А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навчальний посібник. Київ : ДАКККіМ, 2010. 273 с.